

In de ban van de grens

GROOT TONEEL. TEKSTEN OVER JEUGDTHEATER

Een decennium na *Klein Verzet* (1989) en *Klein Geschut* (1992) verscheen er opnieuw een essaybundel over jeugdtheater in Vlaanderen. Theaterwetenschapper Els Van Steenberghe vroeg aan een aantal mensen om vanuit hun eigen invalshoek een tekst te schrijven over (één van) de begrippen 'grens', 'jeugdtheater' en 'kindbeeld'. Dankzij de steun van Canon Cultuurcel en Provincie Oost-Vlaanderen kon het boek mooi uitgegeven worden bij Bebuquin. Alleen al voor de prachtige kinderportretten van Hans Op de Beeck zou je *Groot Toneel* moeten kopen. De achtentwintig close-upfoto's van kinderen die zich met gesloten ogen inbeelden iemand anders te zijn of zich op een andere plek te bevinden, zijn even intrigerend als Hans Op de Beecks maquettes, video's en sculpturale installaties. Met bedrieglijke eenvoud en zeer veel oog voor detail slaagt deze beeldende kunstenaar er telkens opnieuw in om het kijken zelf op de proef te stellen. Kijken als herinneringsarbeid, het verlies van de ervaring in de herhaling: Op de Beecks geliefkoosde thema's zijn ook in deze foto's aan de orde. Doordat de geportretteerde kinderen niet terugkijken, zoals in het klassieke portret, wordt de kijker zich veel bewuster van de paradox van het kijken. Details op de 'gesloten' gezichten voeren je mee naar een wereld achter de huid. De wereld van de droom, het verlangen, de herinnering. De portretfoto's geven je even de illusie dat je met de kinderen mee kan kijken naar de wereld die zij zich inbeelden, om dan te beseffen dat hun wereld – zo je die al even gezien mocht hebben – al snel plaats moet ruimen voor je eigen droombeelden. Na het bekijken van de achtentwintig kinderportretten besef je dat je niet alleen achtentwintig beelden van kinderen gezien hebt, maar vooral je eigen kindbeeld.

Een verzameling persoonlijke aanzetten

Het is spijtig dat niemand de portretten van Hans Op de Beeck geconfronteerd heeft met de vele varianten op de stelling dat jeugdtheater 'vanuit het kind' gemaakt wordt. Want als 'kijken vanuit het kind' al zo moeilijk is, hoe gaat het dan met 'maken vanuit het kind'? De vraag/stelling duikt op in meerdere bijdragen, maar ofwel stelt de auteur de vraag niet luid genoeg ofwel slaagt hij er niet in om het gangbare, ambigue discours te overstijgen. De confrontatie van de jeugdtheaterpraktijk met de blik van 'buitenstaander' Hans Op de Beeck had de nodige zuurstof kunnen bieden voor een kritisch essay, maar die kans werd niet benut. Hetzelfde geldt voor de bijdrage van 'buitenstaander' Willem Elias, die ingaat op verschillende visies over de positie van het kind in de huidige samenleving. Ook hier heeft niemand de aangebrachte theoretische bouwstenen gebruikt als basis voor een praktijkgerichte reflectie over hedendaags jeugdtheater. Elias heeft zelf wel gepro-

beerd om de link te leggen met de rol van kunst en jeugdtheater, maar je kan alleen maar vaststellen dat hij het jeugdtheater niet kent en dat hij deze taak dus beter aan iemand anders had overgelaten. Door alle bijdragen op hetzelfde moment te verzamelen, zonder bijkomende redactionele impulsen, wordt veel potentiële reflectie niet aangeboord. Op die manier schiet de bundel ook voorbij aan zijn doel om de interactie tussen theorie en praktijk te bevorderen. Gelukkig zijn er auteurs als Marianne Van Kerkhoven en Gerhard Verfaillie, die met een grote vanzelfsprekendheid theorie en praktijk met elkaar verweven in hun teksten. Maar niet iedereen slaagt daarin.

Het feit dat de auteurs de opdracht kregen om 'vanuit hun gekoesterde invalshoek, vanuit hun taal' te schrijven, is tegelijk de sterkte en de zwakte van het boek. De waaier van invalshoeken en taalregisters is een onmiskenbaar pluspunt. Er zijn overzichtsteksten en focusteksten, sterk geëngageerde bijdragen met inspirerende en uitdagende standpunten van mensen die met hun twee benen in een bepaalde praktijk staan of gestaan hebben (Gerhard Verfaillie over kunsteducatie in het onderwijs, Roel Verniers over de positie van de recensent en het gesubsidieerde theater in een vercommercialiseerde samenleving) en teksten van gefascineerd of kritisch observerende 'bezoekers'. Marianne Van Kerkhoven verbindt een beschrijving van het kunsteducatieve project Art Basics for Children met een reflectie over de paradoxen die in elke goede (kunst)opvoeding aanwezig zijn: overdracht en ervaring, vastleggen en openlaten, model en ontwikkeling. Wie vertrouwd is met het werk van Marianne Van Kerkhoven, herkent de paradox tussen theorie en praktijk die haar ook met betrekking tot het artistieke werk nauw aan het hart ligt. Katleen Van Langendonck knoopt aan bij haar fascinatie voor allerlei vormen van zintuiglijk theater dat zich buiten de klassieke theaterzaal afspeelt. Zij vergelijkt drie jeugdtheatervoorstellingen/installaties met twee parcours uit het volwassenencircuit, aan de hand van vier steeds terugkerende motieven: het huis, de toeschouwer als bezoeker/wandelaar/reiziger, de zintuigen, het spel. De reflectie die je van een wetenschappelijke onderzoeker verwacht, blijft hier achterwege. De creatieve tekstopbouw van de bijdragen van Stefaan Vandelacluze (over theatereducatie in de vrije tijd) en Wouter Hillaert (een impressie op basis van 25 jeugdtheatervoorstellingen uit het seizoen 2002-2003) kan niet verhelen dat ook zij niet veel meer doen dan enkele vaststellingen op een rijtje zetten. Bovendien hindert hun creatieve taalgebruik soms het zicht op wat ze willen zeggen, zodat hun boodschap alleen door insiders kan begrepen worden. Vooral in de slotparagraaf van Stefaan Vandelacluze, waar hij een aandachtspunt voor het beleid inzake kunsteducatie formuleert, is dat erg spijtig.